

спеціалізовані суди або спеціальні судді у справах неповнолітніх. В органах поліції, на відміну від української міліції, нема спеціального підрозділу для боротьби з ювенальною злочинністю, але існує спеціалізація офіцерів поліції на ювенальних злочинах та статусних проступках.

У Франції кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилося 13 років, при цьому особі віком до 18 років можна призначати кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі лише за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Французький ювенальний суддя, який працює в першій ланці системи, призначається строком на 3 роки з можливістю перепризначення, причому враховується зацікавленість кандидата в питаннях охорони дитинства. Зазвичай, у департаменті один ювенальний суддя, але в густонаселених їх може бути більше. У другій ланці системи, крім ювенального судді, призначають ще слідчого суддю, який має право розглядати не тільки правопорушення, але й злочини неповнолітніх. Строк повноважень цих суддів — 4 роки, і вони засідають разом з асесорами (народними засідателями).

Французьке судочинство у справах неповнолітніх передбачає три форми здійснення правосуддя: 1) одноособовий розгляд справи; 2) розгляд справи ювенальними трибунами; 3) розгляд справи судом присяжних у справах неповнолітніх.

Особливість французької моделі ювенальної юстиції полягає в тому, що суддя займається не тільки правопорушниками, але й дітьми, які потрапили до соціально небезпечних ситуацій, ще до здійснення протиправного діяння.

Таким чином організація і розвиток навчальних і адміністративних судів в зарубіжних країнах дозволило глибше вникати в актуальні проблеми неповнолітніх. В якості приклада цей досвід для створення адміністративної юстиції в Україні.

Радова О.О.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ ЯК ПІДСТАВА МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНДИВІДА

Актуальність даної теми обумовлено тим, що постає ряд питань: «Де закріплена відповідальність за злочини проти людяності і міжнародна кримінальна відповідальність індивідів за міжнародні злочини?»; «Чи можуть індивіди нести міжнародну кримінальну відповідальність за злочини проти людяності?»; «У якому вигляді держава несе відповідальність за здійснення фізичною особою злочину проти людяності та міжнародного злочину

взагалі?»; «Чи можна взагалі кваліфікувати злочин проти людяності як підставу саме міжнародної (а не за національним правом) кримінальної відповідальності індивіда?».

«Злочини проти людяності» як назва категорії злочинів у міжнародному праві вперше з'явилася в об'єднаній декларації урядів Франції, Великобританії та Росії 28 травня 1915 року як протест проти геноциду, який здійснювався Туреччиною по відношенню вірменського населення. Результатом злочину було вбивство більше мільйону осіб, що змусило міжнародну спільноту назвати цей акт як «злочин проти цивілізації та людяності», за який керівні особи турецького уряду мали б понести відповідальність.

Існує ряд міжнародних документів, де фігурують такі міжнародні злочини, як злочини проти людяності: Статут Нюрнберзького Міжнародного воєнного трибуналу, стаття 6с; Хартія Міжнародного воєнного трибуналу в Токіо, стаття 5с; Закон №10, прийнятий Контрольною радою союзних держав у Німеччині в 1945 р., стаття II, 1с; Конвенція ООН від 9 грудня 1948 р. Про попередження злочину геноциду та покарання за нього; Статути міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії, ст. 3-5 та Руанді ст. 2-3; Статут міжнародного кримінального суду, ст. 7.

На злочини проти людяності розповсюджується універсальна юрисдикція. Це означає, що держави зобов'язані переслідувати або видавати злочинця, що ні одна людина, обвинувачена в скоєнні такого злочину, не має права претендувати на звільненні від видачі з політичних мотивів, держави зобов'язані допомагати одна одній в наданні доказів по обвинуваченню в такому злочині. Суттєвою є та обставина, що злочинець не має права вимагати захисту, посилаючись на вчинення діянь по наказу «начальника», і що на нього не розповсюджується ніякі закони про позовну давність, що містяться в зібраннях законів будь-якої країни. І ніхто, навіть глава держави, не володіє імунітетом від судового переслідування по обвинуваченню в скоєнні такого злочину.

Слід зазначити про такий важливий момент, що в резолюції міжнародної конференції юристів з питання американської агресії у В'єтнамі закріплено: «Ніхто не повинен підкорятися державі, якщо йому сказано здійснити діяння, яке є міжнародним злочином». Тобто, фізичні особи, які здійснюють міжнародні злочини, підлягають відповідальності згідно норм міжнародного права, навіть якщо їх дії є досить правомірними за національним законодавством їхньої держави.

Характеризуючи міжнародну кримінальну відповідальність індивідів щодо злочинів проти людяності (та інших міжнародних злочинів) слід зазначити, що загальновизнаною є норма Вироку Міжнародного воєнного трибуналу: «Злочини проти міжнародного права здійснюються людьми, а не абстрактними категоріями, і лише шляхом покарання окремих осіб, які здійснили такі злочини, можуть бути дотримані встановлення міжнародного права. Принцип міжнародного права, який при визначених обставинах захищає представника держав, не може бути застосований до дій, які кваліфікуються як злочини з міжнародного права».

Індивіди, із дій яких складається міжнародний злочин, несуть міжнародну кримінальну відповідальність, тому що це закріплено в нормах міжнародного права за Уставом і Вироком Міжнародного воєнного трибуналу, Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 11 грудня 1946 року, Конвенцією про геноцид та апартеїд, Уставом Міжнародного трибуналу для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, які здійснені на території колишньої Югославії, проектом Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, який прийнятий на сорок шостій сесії Комісії міжнародного права ООН в 1994 р.

Враховуючи суспільну небезпеку міжнародних злочинів, їх тенденцію розвитку, яка може призвести до світової катастрофи, відповідальність держави-порушника виражається в різноманітних формах і ступенях обмеження її суверенітету. Одна з форм такого обмеження — відповідальність винних фізичних осіб відповідно до міжнародного права, дуже часто всупереч національному праву держави-правопорушника. З цього приводу Ю.М. Рибаків пише: «Саме вилучення фізичних осіб, які здійснили злочини проти світу і людства, із юрисдикції держави-агресора безперечно є формою обмеження суверенітету держави у зв'язку із здійсненою нею агресією». Цю ж думку висловлюють Л.Н. Галенська і Ю.В. Петровський: «Відповідальність фізичних осіб виступає в якості прояву відповідальності держави, однією з форм її політичної відповідальності» .

Н.А. Ушаков висловлює думку, що ніякої особливої міжнародної кримінальної відповідальності індивідів не існує і не може існувати. Він вважає, що не існує особливого роду кримінальної відповідальності за злочини проти людяності, і що достатньо існуючих форм кримінальної відповідальності за національними системами кримінального права. Але автор не уточнює чому саме не може існувати такого виду особливої міжнародно-правової відповідальності індивідів, і навряд чи можна стверджувати, що достатньо існуючих форм кримінальної відповідальності за національними системами права.

Отже, індивіди несуть міжнародну кримінальну відповідальність за злочини проти людяності, що передбачено рядом міжнародних нормативно-правових актів. Індивіди повинні дотримуватись норм міжнародного права і, в разі порушення, відповідати за нормами міжнародного права, навіть якщо інше передбачено національним законодавством, громадянином якою є цей індивід. Держава несе відповідальність за здійснення злочину індивідом у вигляді обмеження її суверенітету, коли злочинець вилучається у цієї держави.